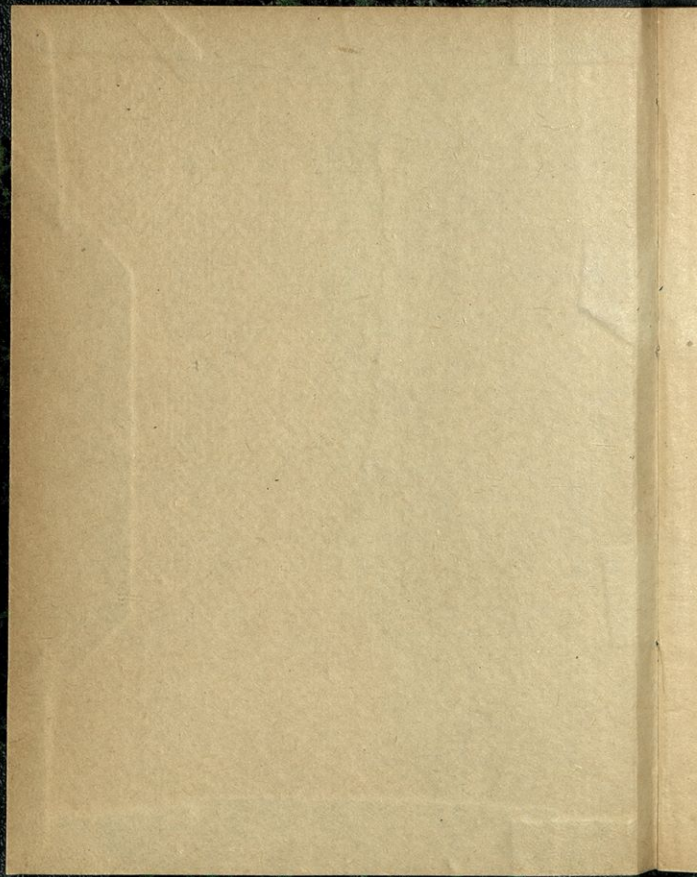

41876

Globocnik p. Sorod. 1
ski, Antón.

41876

[Globočnik Anton, p. Sokolovski]:

Zapiski

starega Ljubljančana.

[Preložil iz nemščine in izpopolnil A. Koblar.]

Bo sem bil mlaji, zapisoval sem si dogodke, tičoče se Ljubljane in dežele Kranjske, v poseben dnevnik. Ker bi utegnile te beležke marsikoga zanimati, se mi zdi primerno, da jih zberem in vržem med svet. Za marsikatero drobtinico bi bilo prav škoda, ako bi se izgubila.

1861, koncem februarja, se je izdal za Kranjsko deželni red in volilni red za deželni zbor.

1861, 29. marca. Prišlo je cesarsko ročno pismo, s katerim so se ustanovila samostojna deželna oblastva na Kranjskem, ki so se podredila že poprej obstoječi deželni vladi. Kranjskim deželnim predsednikom je bil imenovan predsednik nadsodišča v Zagrebu ministerski svetnik dr. Karol Ulepič (Ullepitsch), ki je nastopil službo v Ljubljani dne 25. aprila 1861.

Umrl je Ulepič v Karlovih Varih na Češkem 52 let star dne 23. julija 1862.

1861, 20. aprila, je bil izvoljen ljubljanskim županom Mihael Ambrož. Potrjen je bil od cesarja dne 16. maja 1861 in v mestni hiši slovesno vmeščen dne 28. maja 1861. Navzoči so bili: deželni predsednik, deželni glavar, člani mestnega in magistratnega sveta, mestni uradniki in mnogo občinstva. Ambrož je imel nagovor v nemškem in slovenskem jeziku. Dne 26. junija 1851 je bil postal podžupan Ambrož prvi magistratni svetnik z letno plačo 1200 gld. konv. den.

1861, 17. maja, je prišel v Ljubljano zjutraj ob 5. uri cesar Franc Jožef, potujoč v Trst.

1861, 20. junija, je začel na južni železnici voziti brzovlak.

1861, 17. julija, se je ustanovila v Ljubljani Juristična družba, ki je štela 68 članov, 51 v Ljubljani in 17 zunaj Ljubljane. Plačevali so članarine po 25 gld. na leto.

1861, 4. avgusta, je ljubljanski knezoškof posvetil novo župno cerkev na Selih pri Kamniku. Zidali so cerkev 2 $\frac{1}{2}$ leti.

1861, 30. avgusta, se je sklenilo, da se ustanovi v Ljubljani Čitalnica. Pristopilo je precej

317 članov. Dne 24. novembra 1861 se je slovesno otvorila. Imela je najete prostore v prvem nadstropju pri Slonu do konca oktobra 1862 in plačevala je letne najemnine 1428 gld. Članarine so plačevali: družine po 12 gld., ljubljanski člani po 8 gld. in člani zunaj Ljubljane po 4 gld. Za ljubljansko Čitalnico so se ustanovile pozneje Čitalnice tudi po mestih na deželi, n. pr. 24. oktobra 1862 v Škofji Loki (47 članov), 29. januarja 1863 v Kranju (112 članov), 14. avgusta 1864 v Vipavi (42 članov). V desetih letih je bilo že 58 Čitalnic.

1861, 31. avgusta, je prevzel kranjski deželni odbor zemljiško-razbremenilni zaklad.

1861, 4. septembra, se je ustanovila spodnja gimnazija v Kranju.

1861, 1. oktobra, se je otvorila nova deška glavna šola pri Sv. Jakobu v Ljubljani. V ondotni cerkvi je bila ob 8. uri zjutraj slovesna sveta maša.

1861, v oktobru, je prevzel kranjski deželni odbor v svojo upravo deželni zaklad.

1861, 28. oktobra, se je ustanovilo v Ljubljani Zdravniško društvo.

1861, 19. novembra, se je uvedla v Ljubljani plinova razsvetljava.

1861, 16. decembra, se je ustanovilo v Ljubljani samostalno davčno ravnateljstvo za Kranjsko.

1861, v decembru, se je praznoval slovesni jubilej štiristoletnice ustanovljenja ljubljanske škofije.

1862, 17. januarja, je deželni odbor prevzel dobrodelne zavode in dotične zaklade.

1862, v majniku, so poglobljali Gruberjev kanal v Ljubljani, da bi osušili barje. Podrli so v Kurji Vasi stari zidani most in napravili čez nižani kanal nov most. S tremi stroji je 70 delavcev zabijalo v zemljo pilote. Da se je moglo voziti na Dolenjsko, so napravili čez kanal najprej začasen leseni most.

1862, 14. julija, je ljubljanska Strelska družba praznovala tristoletnico odkar se je ustanovila „Rohrschützengesellschaft“. Cesar jej je poklonil svoj kip. Slavnostnega streljanja dne 15. avgusta 1863 se je udeležil tudi pokrovitelj nadvojvoda Ernst.

1862, 23. julija, se je izdal zakon o požiganju barja.

1862, 10. oktobra, je bil imenovan deželni in predsednikom kranjskim Ivan baron pl Schloisnig. Bil je od l. 1841 gubernijalni svetnik v Ljubljani, potem od l. 1847. gubernijalni svetnik

v Lvovu in nato cesarjev namestnikv na Koroškem in je ta naslov obdržal tudi v Ljubljani, kjer je nastopil predsedništvo 30. oktobra 1862. Upokojen je bil dne 8. novembra 1865.

1863. Ustanovilo se je v Ljubljani Stenografsko društvo, ki si je utemeljilo svojo knjižnico.

1863, 7. januarja, je dr Lovro Toman sprožil v „Novicah“ misel, da naj se ustanovi „Slovenska Matica“ v Ljubljani. Dne 4 febr. 1864 je cesar potrdil Matici pravila, dne 11. aprila 1864 se je konstituiral odbor. Prvo leto je imela „Sl. Matica“ 157 članov, drugo leto pa že 717 članov in 13.066 gld. premoženja.

1864, 9. aprila, zjutraj ob štirih se je peljal mimo Ljubljane v Trst s posebnim vlakom cesar Franc Jožef. poslovit se v Miramaru od brata nadvojvode Maksimilijana, ki se je odpravljaj v Mehiko, da bi ondi prevzel cesarsko vlado. Mimo Ljubljane se je cesar vračal na Dunaj isti dan zvečer ob 5¹/₂ uri.

1864, 18. aprila, se je ustanovil v Ljubljani zavod postreščkov.

1864, 25. aprila, je umrl v Ljubljani za mrtvoudom župan Mihael Ambrož. Porodil se je v Ljubljani dne 22. februarja 1808. Njegov po-

greb je bil veličasten. Ambrož je bil naroden župan in je zelo veliko storil za napredek mesta.

1864, 30. maja, je začelo svoje delovanje deželno finančno oblastvo za Kranjsko.

1864, 8. junija, je bil izvoljen ljubljanskim županom dr. Etbin Henrik Costa s 16. glasovi od oddanih 28. glasov. Cesar ga je potrdil 30. junija 1864 in vmeščen je bil 16. julija 1864. V drugič je bil izvoljen v juniju 1867 in je županoval do 24. septembra 1868, ko je bil razpuščen občinski svet.

1864, 11. novembra, je dobil dr. Henrik Costa, ravnatelj ljubljanskega carinskega urada, ob svojem upokojenju Fran-Josipov red. Umril je za mrtvoudom dne 21. aprila 1870, star 72 let. Od l. 1819. si je z mnogimi spisi pridobival zasluge za domovinoznanstvo.

1865, 3. januarja, je začel izhajati v Ljubljani časnik „Triglav“.

1865, 25. marca, so bila potrjena pravila za prestrojeno „Muzejsko društvo“. Prvi društveni občni zbor je bil 13. junija 1866.

1865, 16. aprila, se je predstavljala v ljubljanskem dež. gledališču igra „Bob iz Kranja“. V letih 1848—1850 je bilo v gledališču 10 slovenskih predstav, potem se pa ni več slovenski

igralo do l. 1865. Od 10. oktobra 1869, ko se je ustanovilo „Dramatično društvo“, se je pričelo s slovenskimi predstavami v „Čitalnici“.

1865, 27. aprila, je bil Fidel Trpinec, od l. 1825. lastnik gradu na Fužinah, izvoljen častnim občanom ljubljanskim,

1865, 16. julija, se je ustanovilo v Ljubljani „Podporno in preskrbovalno društvo za slučaj bolezni“.

1865, 15. septembra, se je določil prostor za grajenje mosta čez Savo pri Krškem. Most so začeli delati 26. septembra 1865.

1865, 3. oktobra, na nedeljo sv. rožnega venca, je ljubljanski knezoškof Jernej Widmer posvetil novozidano župno cerkev v Stari Loki. Pri prejšnji cerkvi se podrli l. 1787. staro kapelo, na katere mestu je nekdej, kakor se pripoveduje, pridigoval sv. Mohor. V resnici je ta župnija zelo stara. Že l. 1074. je potrdil Sighard, grof burghausenski, ki je bil od l. 1068. patrijarh oglejski (umrl v Reznem 12. avg. 1077), svojemu bratu Elenhardu, kateri je bil od l. 1068. škof frizinški, patronske pravice starološke župnije. To župnijo je potem l. 1350. papež Klemen VI. vtelesil stolni cerkvi Matere božje v Frizingu. V

Stari Loki so l. 1874. od 4. do 12. avgusta praznovali slovesno osemstoletnico obstoja župnije.

1865, 15. oktobra, je bila izdana cesarska naredba, da naj se mesto Novo Mesto imenuje Rudolfovo. Praznoval se je to leto 500letni jubilej ustanovitve mesta.

1865, 25. oktobra. V seji občinskega sveta ljubljanskega se je potrdila kupna pogodba, da se kupi grad Podturen (Tivoli) pri Ljubljani od cesarja za 72.000 gld

1865, 26. oktobra, je vas Sodražica postala trg.

1865, 8. novembra, je bil stopil v pokoj kranjski cesarski namestnik in tajni svetnik Ivan baron pl. Schloissnigg. Dne 15. novembra je odpotoval na Dunaj.

1865, 19. novembra, se je slovesno otvorila nova otroška bolnica v Ljubljani.

1865, 5. decembra. V seji občinskega sveta ljubljanskega se je oddalo pod županom dr. Costo delo novega železnega Čevljarskega mostu v Ljubljani vodstvu fužin v Dvoru pri Žužemberku za 29 500 gld in se je sklenilo, da naj most dobi po pokojnem zaslužnem županu ime Hradeckega most.

1865, sredi decembra, se je predložil dežel-nemu zboru v potrjenje načrt nove organizacije

političnih oblastev na Kranjskem in razdelitve dežele po okrajnih glavarstvih.

1866, 5. januarja. Cesar je podaril za stradajoče Dolenjce 2000 gld. Vseh milih darov se je nabralo 19.174 gld. 22 kr.

1866, 19. januarja. Odpravi se v Ljubljani c. kr. policijsko ravnateljstvo in policijske zadeve sta prevzela dne 10. aprila predsedstvo c. kr. deželne vlade in mestni magistrat.

1866, 10. maja. Nad 1000 prostovoljcev, ki so hoteli iti v Mehiko, se je bilo nabralo v Ljubljani. Ko so že stopali v Trstu na ladijo, da bi se odpeljali v Ameriko, je prišla z Dunaja prepoved zaradi preteče vojne s Prusijo. Oprostili so jih dne 19. maja prisege, 170 prostovoljcev se sprejeli v avstrijsko vojsko. Druge so pa spravili 22. maja nazaj v Ljubljano, imeli tu nekaj časa v vojašnicah in potem razpustili. Nekaj jih je stopilo v notranjeavstrijsko prostovoljno četo planinskih lovcev in so jih porabili za stražo na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem, 356 „Meksikanarjev“ je pa odšlo na Dunaj. Bila je ta sodrga nabrana iz raznih držav in dežel, in so se potem poizgubili domov.

1866, 19. maja. Predsednik kranjske kme-
tijske družbe Fidel Trpinec je dobil viteški
križ Fran Josipovega reda.

1866, 23. maja. Na izrednem občnem zboru
sklene „Ljubljanski Sokol“, da bode na razpo-
lago deželni vladi, ako bi ga potrebovala. V po-
sebni deputaciji se naznani sklep ces. namest-
niku Edvardu baronu Bachu z izjavo, da hoče
„Sokol“ sodelovati z novoustanovljenim patri-
jotičnim ženskim društvom, ki se je osnovalo z
namenom, da bo streglo ranjenim vojakom.

1866, 29. maja. Deželni glavar Anton baron
Codelli izda oklic, da naj se nabira podpora za
ustanovitev čete prostovoljnih planinskih lovcev.

1866. 29. maja. C. kr. deželna vojaška sod-
nija v Vidmu na Laškem dobi ukaz, da se s
1. junijem premesti v Ljubljano in naseli v
knežjem in deželnem dvorcu.

1866, 3. junija. Razglasi se organizacijski
statut za novo četo prostovoljnih planinskih
lovcev za Kranjsko, Koroško in Štajersko. Na-
čelstvo čete je prevzel major Artur grof Mannsdorf.

1866, 16. junija. Razglasi se zakon o poži-
ganju ljubljanskega barja.

1866, 16. junija. Ker so se bližali za Avstrijo viharni časi, sklene občinski svet ljubljanski udanostno adresu do cesarja.

1866, 20.—30. junija, so vsprejemali v Ljubljani, Radovljici, Postojni in Novem Mestu v četo prostovoljnih planinskih lovcev.

1866, 27. junija. V Ljubljano so došli prvi ranjenci z italijanskega bojišča. Dne 28. junija so jih pripeljali 140, 29. junija dopoldne 204 in popoldne 189, 30. junija 469, 1. julija 266, 2. julija 354, 3. julija 289 mož. Nekaj ranjencev so odpeljali naprej na Hrvaško in Štajarsko.

1866, 28. junija, po noči so pripeljali v Ljubljano 1600 italijanskih vjetnikov.

1866, 5. julija, so pripeljali 117 lahko ranjenih italijanskih vojakov, katere so položili v neko ljubljansko skladišče in stregli so jim „Sokoli“ in žensko društvo milosrčnic. Dne 7. julija je prišlo po železnici še nekaj ranjenih vjetih Italijanov.

1866, 8. julija, se je slovesno otvoril novi, 84 sežnjev dolgi, leseni most čez Savo med Krškim in Vidmom. Blagoslovil ga je leskovški dekan. Izdelal je pa most celjski tesarski mojster Maksimilijan Stepišnik, kar je kazal pri

mostu na slavoloku stoječi kronografikon: sLaVa
tebl CeLjan, zDeLaVec saVskega Mosta!

1866, 16. julija. Namestnik baron Bach razglasi cesarski ukaz, s katerim se ljudstvo pozivlje, naj podpira vojake, da se zapre in zastraži meja, ker se je bati, da bo vlomil sovráznik v deželo. Vsi moški od 18. do 50. leta, ki morejo nositi orožje, naj vzamejo puške, kose in drugo orožje, kar dobe, ter naj se postavijo na Krasu in ob deželni meji, kjer so prehodi, pod vodstvom orožnikov na stražo. Vsako gibanje sovražnika naj se precej naznani bližnjemu vojaškemu komandu. Zasedejo naj se tudi cestni in železniški mostovi. Ti brambovci skrbe tudi za mir in red po občinah. Vsakih 300 do 400 mož ima svojega poveljnika in nad vsemi je vojaški poveljnik. Brambovski oddelki prisežejo po občinah vpríčo župnika in župana zvestobo in udanost cesarju.

1866, 22. julija. Vsled telegrama, došlega od ministerstva, razglasi deželno predsedstvo, da se začno nabirati deželni strelci. Kdor se oglasi za strelca in je potrjen, dobi 8 gld. na roko in potem 54 kr. na dan. V Ljubljani se je sklenilo, pod županovim načelstvom osnovati meščansko stražo.

1866, 25. julija. Vpisovanje med deželne strelce se vrši v paviljonu v „Zvezdi“. Godba igra vojne in patrijotične pesmi, ki navdušijo v obilnem številu došle mladeniče. V nekoliko dneh se je v Ljubljani oglasilo 380 strelcev, katere so preoblekli, oborožili, razdelili v tri stotnije in pod načelstvom treh častnikov dne 4. avgusta poslali na zahodno deželno mejo. Do 8. avgusta se je prostovoljno vpisalo 512 mož med strelce in potem je bil nabor sklenjen, ker jih več niso potrebovali.

1866, 9. avgusta. Dne 10. junija je bilo ministerstvo dovolilo 51.000. gld., da se preloži cesta na Rebrnice med Razdrtim in Lozicami. Delo se je začelo dne 18. junija in končalo se v sedmih tednih. Potem so precej dne 9. avgusta novo cesto otvorili, ker so jo potrebovali za prevažanje vojske. Smer novi cesti so pokazali ostanki stare rimske ceste, ki je šla iz Vipavske doline ob zahodni strani Nanosa proti Razdrtemu.

1866, 10. septembra, je prišla v Ljubljano kolera. V prvem tednu je zbolelo 17 in umrlo 7 oseb za kolero. Ukrenilo se je potrebno, da bi se bolezen ne širila. Do 2. oktobra jih je v Ljubljani med 92. zbolelimi osebami pobrala 44.

1866, 26. septembra. Vojaški deželni glavni komando se preseli iz Ljubljane v Gradec. Izpraznilo se je zaradi tega v Ljubljani 81 stanovanj.

1866, 30. septembra. Knezoškof Widmer je posvetil novi mramorni altar v župni cerkvi v Št. Rupertu na Dolenjskem. Altar je lep in 6 sežnjev visok.

1866, 29. oktobra. Ljubljanski prošt in generalni vikar Anton Kos je vložil v Ribnici vogelni kamen za novo župno cerkev.

1866, 31. oktobra. Do tega dneva je v Ljubljani za kolero zbolelo 192 in umrlo 94 civilnih oseb; potem je bolezen ponehala. Od vojakov jih je vsega skupaj zbolelo v Ljubljani za kolero 391 in umrlo 143 moških; na vsem Kranjskem je pa zbolelo 1884 in umrlo 762 oseb.

1866, 2. novembra. Ljubljanski občinski svet izda nov tržni red in določi sejmišča.

1866, 14. novembra. Kranjski deželni glavar Anton baron Codelli je bil upokojen in je dobil red železne krone 2. vrste. Deželnim glavarjem je bil imenovan Karol baron Wurzbach.

1866, 4. decembra, je bil imenovan imeteljem kranjskega pešpolka št. 17 podmaršal Franc baron Khun pl. Kuhnenfeld.

1866, 8. decembra, po noči je nastal požar na Rožniku. Pogorelo je gospodarsko poslopje nasproti gostilnici pri cerkvi.

1866, 10. decembra. Cesar izraža priznanje za patrijotično požrtvovalnost ob zadnji vojni in pošlje mnogo odlikovanj: 11 viteških križcev Fran Josipovega reda, 7 zlatih zaslužnih križcev s krono, 9 zlatih zaslužnih križcev, deželni glavar Wurzbach je pa dobil viteški križ Leopoldovega reda in mestna občina ljubljanska je prejela cesarsko lastnoročno zahvalno pismo.

1866, 31. decembra. Od 1. januarja do 31. decembra 1866 je bilo nastanjenih v Ljubljani 533 generalov in štabnih častnikov, 9802 nadčastnika, 537.844 vojakov in 50.681 konj.

1867, 3. februarja. Reformuje se vsled naredbе državnega ministerstva politična uprava na Kranjskem. Dotelej je politično upravljalo deželo poleg deželnih oblastev v Ljubljani dvoje političnih in 28 mešanih okrajnih uradov, te posle pa sedaj prevzame deželna vlada pod vodstvom dež. predsednika in 11 političnih okrajnih uradov.

1867, 14. februarja. Odpravijo se z naredbo justičnega ministerstva mešani okrajni uradi na Kranjskem in njih justični posli se izroče

okrajnim sodnijam. Čistih c. kr. okrajnih sodnij se ustanovi na Kranjskem 26 in nespremenjeni ostaneta mestno - delegovani sodnji v Ljubljani in Novem Mestu. Uradno osebje se določi tako, da naj so pri okr. sodnji: sodnik, pristav, aktuar, kancelist ter diurnistov in slug kolikor treba.

1867, 2. marca, se ustanovi v Ljubljani slovensko „Dramatično društvo“. Pravila se mu potrdijo 19. aprila 1867.

1867, 11. marca, začno poslovati novoorganizovana politična oblastva in sodnije.

1867, 18. aprila. Edvard baron pl. Bach, cesarski namestnik na Kranjskem, je imenovan namestnikom za Primorsko in Trst, deželni predsednik za Kranjsko je pa imenovan Žiga Konrad pl. Eibesfeld. Žiga Konrad je bil okrajni glavar v Mariboru, 6. julija 1853 je postal namestniški svetnik v Temešvaru, v maju 1854 je dobil plemstvo in naslov „pl. Eibesfeld“, potem je bil svetnik pri lombardijskem namestništvu in dvorni svetnik pri namestništvu v Zagrebu, od 14. avgusta 1865 podpredsednik pri namestništvu v Benetkah. V Ljubljani je bil predsednik od 18. aprila 1867 do 19. maja 1871, nato je šel za namestnika v Zgornjo Avstrijo in 29. junija 1872 za namestnika v Spodnjo Avstrijo.

1867, v maju, so postavili novo mramornato propovednico v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani in do septembra popravili cerkev zunaj in znotraj.

1867, 12. junija. Dr. Etbin Henrik Costa je bil zopet voljen županom ljubljanskim; od 30 oddanih glasov jih je dobil 16.

1867, 17. junija. Vas Mengeš (Veliki in Mali Mengeš s Pristavo) postane trg.

1867, v septembru, se je otvoril novi Čevljarski most v Ljubljani, kateremu so dali ime Hradeckega most, kar je kazal napis: „CIVITAS LabaCensIs HraDetzKI-ponteM flierI CuraVit“. Ta most je bil prvi železni most te vrste v Avstriji. Stal je 30.000 gld. Pri poskušnji je pokazal, da more nositi 1500 stotov. O požaru l. 1654. je bil Čevljarski most pogorel in štiri leta pozneje so naredili novega zopet iz lesa. Tudi Špitalski most je bil prej lesen. Sedanji kamenitni Špitalski most, imenovan Frančiškov most, ki je bil zgrajen l. 1841., je stal 36.000 gld., most čez Gruberjev kanal pa je stal 78.000 gld.

1867, 25. avgusta, so začeli meriti Rudolfovo (gorenjsko) železnico.

1867, 10. septembra, je bil izdan ukaz justičnega ministerstva, da naj se pri sodiščih za-

slišujejo slovenske priče ter spisujejo zapisniki in prisege s Slovenci v slovenskem jeziku.

1867, 24. oktobra. C. kr. kmetijska družba za Kranjsko je obhajala svojo stoletnico z ban-
ketom v Čitalnici.

1868, 16. januarja, je pripeljal vlak iz Trsta zemeljske ostanke cesarja Maksimiljana, katerega so umorili v Mehiki dne 19. junija 1867. Zvo-
nilo je po vseh ljubljanskih cerkvah in na kolodvoru je igrala žalostinke vojaška godba, dokler je stal ondi vlak z mrličem. Dne 18. ja-
nuvarja so položili Maksimiljana na Dunaju v kapucinsko rako.

1868, 9. februarja, se je ustanovilo v Ljub-
ljani „Tiskarsko izobraževalno društvo“.

1868, 16. februarja, se je ustanovilo v Ljubljani novo telovadno društvo „Sokol“.

1868, v juliju, se je preslikala na šentja-
kobski cerkvi v Ljubljani solnčna ura, katero je bil l. 1823. napravil prof. Frank.

1868, v avgustu, se je osnovalo v Ljubljani politično društvo „Slovenija“.

1868, 24. septembra, je dež. predsedstvo raz-
pustilo občinski svet ljubljanski.

1868, 15. oktobra. Spremeni se občinski red za Ljubljano.

1868, 25. oktobra, se je otvorila zopet kaznilnica na Ljubljanskem gradu. Ker se ravno sedaj vrše pogajanja, da bi grad, ki je za Ljubljano veliko vreden, dobila v last občina ljubljanska, naj dodam nekoliko zgodovinskih opazk. Ni dvoma, da je stala na tem mestu že rimska utrdba. Tudi nekaj sedanjega zidovja je že nad tisoč let starega. Od druge polovice 13. stoletja so bivali na Gradu deželni glavarji kranjski. Ne vem pa, da bi bil grad lastnina deželee, ker je vpisan v deželni deski kot kameralno dobro. Propadalo je v teku stoletij poslopje vedno bolj in koncem minolega stoletja so že nameravali grad popolnoma podreti, ali pa prodati. Dokazala je pa deželna vlada v poročilu z dne 27. februvarja 1796 centralni vladi, da se grad da porabiti v državne namene. Sklenjeno je bilo tedaj na Dunaju, da se ohrani. Francozi so grad porabili za vojašnico in vojaško bolnico. Ko so zopet Avstrijci dobili Ljubljano, so določili, da naj bode na Gradu kaznilnica, ki se je otvorila dne 1. septembra 1815. L. 1849. se je grad izročil v porabo vojnemu ministerstvu. Kaznilnica je bila od l. 1849. do 1858. v novi prisilni delavnici v Ljubljani in pozneje v Lepoglavi na Hrvatskem. V juliju 1868 je justično ministerstvo

ukazalo, da naj se priredi za kaznilnico zopet ljubljanski grad.

1869, 1. januarja. C. kr. rudarski urad v Idriji se spremeni v rudarsko ravnateljstvo. Novi ravnatelj M. C. Lipold je prisegel dne 7. januarja 1869.

1869, 2. januarja. Spremeni se občinski red za Kranjsko z dne 17. februarja 1866. Po novem zakonu naj bi se snovale občine z vsaj 3000 prebivalci.

1869, 13. januarja, se spremeni § 18. volilnega reda za deželni zbor in izda se zakon, zadevajoč posledice, ako je kak deželni poslanec v kazenskosodni preiskavi.

1869, 3. marca, je bil prvi občni zbor katoliškega pol. društva v Ljubljani. Dne 7. marca 1874 je bilo društvo razpuščeno, ker je sklenilo neko resolucijo zoper konfesionalne postave.

1869, 20. marca. Cesar Franc Jožef je šel mimo Ljubljane v Trst.

1869, 27. marca. Sklene se pogodba med deželo kranjsko in finančnim ministerstvom zaradi inkameriranega deželnega zaklada.

1869, v aprilu, se je začela graditi Rudolfova železnica.

1869, 12. maja. Razreši se fevdna vez še glede onih fevdov, katerih se ni tikal zakon z dne 17. decembra 1862.

1869, 19. junija. V seji občinskega sveta ljubljanskega se organizuje magistrat in se imenujejo dotični uradniki.

1869, 22. junija. Nadvojvode Ivana, ki je umrl v Gradcu 11. maja 1859, umrljivi ostanki so prišli v Ljubljano. Peljali so jih pokopat v družinsko rako na Tirolsko.

1869, 30. junija, ustanovita se okrajni sodnji v Senožečah in Kostanjevici in začneta poslovati 1. oktobra.

1869, 13. septembra. Novomeški kanonik Simon Vilfan je imenovan ondotnim proštom. Od 14. septembra 1868 je bila proštija izpraznjena.

1869, v septembru. Ustanove se na Kranjskem obrtno-nadaljevalne šole.

1869, 2. decembra. Knezoškof Widmer je odšel v Rim na cerkveni zbor. Spremljal ga je stolni dekan dr. Pogačar. Pred odhodom je izdal knezoškof okrožnico, v kateri je predpisal, kako se je vesti duhovščini glede na novi šolski zakon.

1869, 31. decembra. Po štetvi tega dne je imela kranjska dežela 14 mest, 28 trgov,

3298 vasij in 462.273 prebivalcev. L. 1857. je bilo na Kranjskem 451.941 prebivalcev. V Ljubljani so našteali l. 1869. 22 593 duš, l. 1857 jih je bilo pa 20.747.

1870, 25. januarja. Razglasi se zakon, zadevajoč šolsko nadzorstvo na Kranjskem s krajnimi in okrajnimi sveti in deželnim šolskim svetom.

1870, 15. marca. Dež. predsednik kranjski Žiga Konrad pl. Eibesfeld dobi red železne krone 2. vrste in baronstvo.

1870, 12. aprila. Ustanovi se v Ljubljani gasilno društvo. Dne 10. maja 1870 so gasilci (111 mož) prisegli gasilnemu stotniku v mestni posvetovalnici.

1870, 16. avgusta. Odšel je iz Ljubljane prvi vlak na Gorenjsko. Vozil je do Globokega.

1870, 7. septembra, so odkrili novo Marijino znamenje Matere božje na trgu sv. Jakoba v Ljubljani. Prvo znamenje je bilo ondi postavljeno 27. marca 1682 v zahvalo, da je bila Ljubljana obvarovana kuge, ki je l. 1679. grozovito morila po drugih avstrijskih deželah, na kar meri napis: DeI MatrI VirgInI StatVs CarnoLlIae pos. eX Voto. Kipar Wolf Weiskircher v Solnogradu je bil napravil l. 1680. kalup in zvonar

Krištof Schlags je v lil iz bronā kip Matere boŹje, katerega so postavili vrhu stebra. L. 1798. in 1806 so znamenje popravljali, a l. 1844. je postalo Źe tako slabo, da so je podrli in kip Marijin prenesli v Źentjakobsko cerkev. Źupnik Kōstl je zaēel nabirati za prenovljenje spomenika milodare. Novi spomenik je stal 14.316 gl. 97 kr. Kamenitni del je izklesal ljubljanski kamnosek Ignacij Tomān iz nabreŹinskega marmorja, Źtiri kipe na vogalih (ljubljske patrone: sv. Janez Krstnika, sv. Nikolaja, sv. Petra in sv. Jakoba) je pa napravil umetnik Mayer v Monakovem. Znamenje je v priēo brezŹtevilne moŹice ljudstva dne 7. sept. 1870 blagoslovil novi ljubljanski proŹt dr. J. Kr. Pogaēar. Na leto prenovljenja se nanaŹa napis na znamenju: VlrGlŹl sIne Labe ConCeptae DeDlta VoVere CorDa.

1870, 13. septembra. Poslovati je zaēel deŹelni zdravstveni svet za Kranjsko.

1870, 30. septembra. FranēiŹkanska gimnazija v Novem Mestu se pretvori v drŹavno veliko realno gimnazijo in spodnja gimnazija v Kranju v realno gimnazijo s slovenskim uēnim jezikom.

1870, 1. oktobra. Otvori se razstava za sadje in zelenjavo na streliŹēu v Ljubljani. Razstavo je obiskalo kakih 2000 oseb.

1870, 4. oktobra. Kanonik Josip Zupan je bil imenovan stolnim proštom v Ljubljani.

1870, 6. oktobra, ob 10. uri dopoldne je nastal velik požar v Postojni. Pogorelo je 25 hiš z gospodarskimi poslopji vred. Ker se je ogenj naglo razširil, se ni moglo dosti rešiti: zgorelo je tudi nekaj živine. Škode je bilo nad 40.000 gld. Za pogorelce se je kmalu nabralo v deželi milih darov 5052 gld., cesar je dal 500 gld.

1870, 8. oktobra. Deželna vlada je razglasila, da je na Kranjskem, razen v Kočevju in v Beli Peči, učni jezik v ljudskih šolah slovenščina. L. 1870. je bilo na Kranjskem 247 ljudskih šol, namreč 168 slovenskih, 58 slovensko nemških in 21 nemških. Ljudskih učiteljev je bilo 316 in učiteljic 40.

1870, 23. oktobra, je šel prvi vlak in Ljubljane do Trbiža. Proga je dolga 12.47 milj. Za javni promet se je otvorila Rudolfova železnica 14. decembra 1870 brez slovesnosti.

1870, 4. novembra, je obhajala Kranjska hranilnica petdesetletnico obstoja.

1871, 16. marca. V Ljubljani so začeli izdelavati smodke v poslopju nekdanje cukrarne, ki je bila l. 1858. pogorela. L. 1872. so izdelali 42 milijonov smodk, l. 1873. pa 64 milijonov.

1871, 21. marca, je resigniral ljubljanski župan dr. Josip Suppan. Dne 29. marca 1871 je bil županom izvoljen podžupan Karol Deschmann. Od 29. oddanih glasov jih je dobil 28 in vmeščen je bil 25. aprila.

1871, 27. marca. Z ministerskim ukazom se je ustanovilo na Kranjskem 5 mest za okrajne zdravnike.

1871, 19. maja. Po preselitvi dež. predsednika Žige Konrada barona pl. Eibesfelda v Linz je postal kranjski deželni glavar Karol pl. Wurzbach deželni predsednik na Kranjskem.

1871, 23. maja. Dr. Andrej Luschin, predsednik deželnega sodišča v Ljubljani, je dobil viteški križ Leopoldovega reda in plemstvo.

1871, 15. junija, je bila v Ljubljani razsvetljava mesta zaradi 25letnega vladanja papeža Pija IX. Na semenišču je bil lep transparent z napisom: BeneDIC Ple IVbILans aLVMnIs LabaCensIbVs. na Alojzijevišču pa napis: VoX Vna: PIVs PontIfeX, CrVX De CrVCe, VIDIt PetrI Dles.

1871, 15. julija. Ustanovilo se je društvo „Šola“ v podporo ljudskega šolstva na Kranjskem.

1871, 27. julija. Razglasil se je odgonski zakon na Kranjskem.

1871, 14. avgusta, je nastal požar v Vižmarjih. Pogorelo je 34 hiš in škode je bilo nad 50.000 gld.

1871, 10. septembra. Ustanovila se je državna spodnja realna gimnazija v Kočevju, ki je otvorila 29. okt. 1872 prvi razred z 12. učenci.

1871, 11. septembra. Odvetnik dr. Jakob Razlag je bil imenovan deželnim glavarjem kranjskim.

1871, 5. oktobra. Razglasil se je zakon zadevajoč izgubo mandatov za deželni zbor.

1871, 16. decembra. Deželnim glavarjem kranjskim je bil imenovan c. kr. okrajni glavar in grajščak Aleksander grof pl. Auersperg.

1871, 20. decembra, se je opustil najdenški zavod v Ljubljani.

1871, 31. decembra. Normalni šolski zaklad je dobila v upravo dežela.

1872, 22. januarja. Nunska dekliška ljudska šola v Ljubljani je dobila pravico javnosti.

1872, 15. maja. Razglasil se je zakon o vodnih zadevah.

1872, 2. junija. Vložil se je temeljni kamen za novo župno cerkev v Železnikih.

1872, 3. junija. Začela se je zidati v Ljubljani nova tobačna tovarna. Dovolilo se je za gradbo 215.305 gld.

1872, 10. junija. Stolni prošt dr. Ivan Kriz. Pogačar je slovesno vložil temeljni kamen za novo župno cerkev v Zagorju.

1872, 11. junija. Ljubljanska stolna cerkev je dobila zunaj v dolblinah kipa sv. Hermagore in Furtunata

1872, 27. junija. Odstopil je kranjski deželni predsednik Karol pl. Wurzbach in namesto njega je bil imenovan predsednikom deželni glavar Aleksander grof pl. Auersperg (roj. 2. novembra 1834).

1872, 21. julija, ustanovilo se je v Ljubljani društvo „Glasbena Matica“. Prvi občni zbor je bil v Čitalnici dne 25. septembra 1872 vpričo 80. članov.

1872, 20. septembra, je začela delovati v Ljubljani zavarovalna banka „Slovenija“.

1872, 10. oktobra. Deželnim glavarjem kranjskim je bil imenovan dr. Friderik vitez pl. Kaltenegger.

1873, 5. marca, se je izdal za Kranjsko cestni zakon.

1873, 25. aprila. Ljubljansko mesto dobi loterijskega posojila 1,500.000 gld.

1873, 10. maja. Ustanovi se v Ljubljani „Kranjska stavbenska družba“.

1873, 29. aprila. Izdal se je zakon zadevajoč uravnavo šolstva in učiteljstva na Kranjskem.

1873, 23. maja, se je izdal zakon o listi porotnikov.

1873, 26. junija, se je otvorila železniška proga od Št. Petra do Reke.

1873, 19. julija. V novomeškem, trebanjskem, krškem in kostanjeviškem okraju je hudo pobila toča 5 milj na daljavo. Škodo so cenili na 723.780 gl. Državni zbor je dovolil 30.000 gl. podpore, milodarov se je nabralo 7 877 gl.

1873, 14. oktobra, je izšla prva številka „Slovenca“.

1873, 24. oktobra. Jezuviti so morali na vladno povelje zapustiti Repnje in so odšli na Koroško.

1873, 4. novembra, se je otvorila nova šola na Barju.

1873, 2. decembra, se je slovesno praznovala 25letnica cesarjevega vladanja.

1874, 28. februarja, se je izdal zakon glede ponavljajlnih šol.

1874, 19. marca, je umrl kranjski deželni predsednik Aleksander grof pl. Auersperg, star 40 let.

1874, v *marcu*, so začeli graditi šolo v Ljubljani na Cojzovem grabnu (za 70.000 gld.) in most čez Savo pri Rajhenburgu.

1874, 25. *marca*, je bil izdan zakon o napravi zemljiških knjig na Kranjskem.

1874, 25. *aprila*, je bil zopet izvoljen ljubljanskim županom Karol Deschmann, a je odklonil to čast in potem je bil z vzemi glasovi proti dvema županom izvoljen upokojeni vladni svetnik Anton Laschan.

1874, v *maju*, je vtil zvonar Albert Samassa v Ljubljani najtežji zvon odkar obstoja zvonarna, ki je bila ustanovljena l. 1767.; 64 centov težki zvon so odpeljali s konji na Sv. Goro pri Gorici, kjer ga je blagoslovil nadškof dne 7. junija.

1874, 1. *junija*, je prišel od zvonarja Hilzerja v Novem Mestu vliti veliki zvon za Šmarjino Goro pri Ljubljani. Za velikim v stolnici je bil ta zvon tačas najtežji na Kranjskem. Tehtal je 52 centov in 48 funtov. Vpregli so 9 parov volov, ki so zvon privlekli v dveh urah na goro.

1874, 28. *junija*, je dobila 2 zvonova župna cerkev v Zagorju ob Savi; veliki tehta 46 centov in 82 funtov.

1874, 7. julija. Brnski namestniški svetnik Bogoslav vitez pl. Widmann je bil imenovan dvornim svetnikom in voditeljem deželne vlade na Kranjskem.

1874, 23. avgusta, je začelo goreti na Vrhnikih. Pogorelo je 29 hiš in 46 gospodarskih poslopij. Škodo so cenili na 32.409 gld.

1874, 24. septembra, izdal se je zakon, zadevajoč novi cestnopolicijski red za Kranjsko.

1874, 14. oktobra, se je slovesno otvorilo novo realčno poslopje v Ljubljani, katero je za 126.430 gld. sezidala Kranjska hranilnica. Navzoč je bil pri otvoritvi naučni minister pl. Stremeyr, ki je v svojem govoru povdarjal, da se s to šolo ne bode germanizovalo.

1874, sredi oktobra, je župnija Bela Cerkev na Dolenjskem praznovala 800letnico svojega obstoja.

1874, 18. oktobra, je bila posvečena nova župna cerkev v Železnikih in 25. oktobra cerkev v Zagorju ob Savi.

1874, v novembru. Deželna vlada je kupila za 55.000 gld. od Viktorja Jermána grajščino v Begunjah (Katzenstein), kamor je premestila kaznjenke iz Lankovica.

1874, 17. decembra, je dobila mestna župna cerkev v Idriji 4 nove zvonove, katere je vлил Samassa v Ljubljani. Veliki zvon tehta 46 centov.

1875, 28. januarja, je umrl v Ljubljani članski rodoljub, predsednik „Slovenske Matice“ in deželni odbornik dr. Etbín Henrik Costa, star 43 let.

1875, 15. februarja, je umrl Fidel Trpinec, grajščak na Fužinah. Porojen je bil v Kranju l. 1799. Fužine je kupil l. 1826. Bil je podjeten mož in ustanovil je več tovarn.

1875, 2. aprila, so začeli v Ljubljani podirati poslopje carinskega urada.

1875, 30. maja, je bil od cesarja določen za ljubljanskega knezoškofa stolni prošt dr. Ivan Krizostom Pogačar.

(Ponatis iz III. letnika »Slovenskega Lista«.)

v Lj. 1898. (7. letnika uarh.)
št. 22. - 29. / 18/3. - 23/4.

